

IŞİD Nasıl Savaşıyor: Irak, Suriye, Libya ve Mısır'da Askerî Taktikler

Omar Ashour, Edinburgh, Scotland, UK: Edinburgh University Press, ISBN: 9781474438223, s. 256, £14.99.

Değerlendirmeyi Yapan: Ömer Behram Özdemir*

Geliş tarihi: 26/01/2022

Kabul tarihi: 27/01/2022

Atf: Özdemir, Ö., “IŞİD Nasıl Savaşıyor: Irak, Suriye, Libya ve Mısır'da Askerî Taktikler”, Ortadoğu Etütleri, 13-4 (2022): 631-636

How ISIS Fights: Military Tactics in Iraq, Syria, Libya and Egypt

Omar Ashour, Edinburgh, Scotland, UK: Edinburgh University Press, ISBN: 9781474438223, 256 pp, £14.99.

Reviewer: Ömer Behram Özdemir

Received: 26/01/2022

Accepted: 27/01/2022

Citation: Özdemir, Ö., “How ISIS Fights: Military Tactics in Iraq, Syria, Libya and Egypt”, Ortadoğu Etütleri (Middle Eastern Studies), 13-4 (2022): 631-636

كيف تحارب داعش: التكتيكات العسكرية في العراق وسوريا وليبيا ومصر

عمر عاشور، إدنبرة، اسكتلندا، المملكة المتحدة: مطبعة جامعة إدنبرة، ISBN: 9781474438223 عدد الصفحات 256، سعر 14.99 جنيه بريطاني

المحرر: عمر بهرام أوزدمير

تاريخ القبول: 2022/01/26

تاريخ الاستلام: 2022/01/26

الاقتباس: أوزدمير، ع، “كيف تحارب داعش: التكتيكات العسكرية في العراق وسوريا وليبيا ومصر”، دراسات الشرق الأوسط، 13-4 (2022): 631-636

Bir fenomen olarak Irak ve Şam İslam Devleti (IŞİD) örgütünün kimliği, amaçları, eylemleri ve ilişkilerine dair literatüre devamlı bir şekilde kitaplar ve tezler olmak üzere yeni eklemeler kaleme alınırken örgütün askerî taktiklerine dair araştırmalar tek vakadan müteşekkil (cephe veya askerî taktik) araştırma raporları şeklinde tezahür etmektedir. Faal olduğu çatışma bölgelerinde aktörler olarak hem devletlerle hem de devlet dışı silahlı aktörler ile karşı karşıya gelen IŞİD'in bu bölgelerdeki askerî kapasitesi, gerçekleştirdiği eylem türleri, kapasite ve eylem türlerinin dönemsel veya coğrafi olarak değişim gösterip göstermediği gibi sorular bir dönem Felluce'den Şam'a kadar saha hakimiyeti olan, Yemen'de, Libya'da, Mısır'da ve Afrika'daki eylemleriyle uluslararası bir mesele hâline gelen örgütün tahlili için önemli yer tutmaktadır. Omar Ashour “How ISIS Fights: Military Tactics in Iraq, Syria, Libya and Egypt”

* Doktora Adayı, ORSAM-TR, omerbehram@gmail.com ORCID: 0000-0002-0488-5091

adlı eserinde örgütün Suriye, Irak, Libya ve Mısır'daki savaş stratejilerini ayrı ayrı ele alarak kitabın ilk bölümünde vurguladığı üzere kendi ifadesiyle iki soruya cevap aradığını söylemektedir. IŞİD muhatapları aktörlerle nasıl savaşmaktadır? Örgüt Irak, Suriye, Libya ve Mısır'da nasıl ayakta kalmış ve yayılmayı başarmıştır?

Yazar bu sorulara cevap aradığı vaka odaklı araştırmalara girmeden evvel birinci bölümde aktörler bazında çatışmaların iki tarafı olan devlet ve devlet dışı aktörlerin arasındaki dengeye yönelik tartışmalara odaklanmıştır. Devlet dışı aktörlerin çatışmalarda kendilerinden daha güçlü aktörler olan devletlere karşı başarı elde etmesinin yorumlanmasında geleneksel olarak “halk desteği”, “coğrafyadan kaynaklı avantajlar” ve “dış destek” kavramlarının kullanıldığını ifade eden Ashour'a göre literatüre katkı veren araştırmacılar çoğunlukla askerî taktikler, stratejiler, örgüt yapısı ve örgütlerin kendilerine has ayrıştırıcı özelliklerini göz ardı etmişlerdir. Bu kavramları göz ardı etmeden bir okuma yapmak arzusundaki yazar bölümün devamında okuyucunun sonraki bölümlerde vaka çalışmalarını doğru anlayabilmesi için bir kısım kavramları da kısaca anlatmıştır. Bu kavramlar; askerî taktiksel kavramlar ile “selefilik”, “tekfircilik” gibi ideolojik kavramlardan müteşekkildir.

Ashour kavramlara dair kısa ön bilginin ardından bu çalışmadaki iki hipotezini sunmuştur. Ashour'a göre IŞİD devletler ve devlet dışı aktörlerle giriştiği savaşlarda hayatta kalmakta veya galip çıkmaktadır zira örgüt savaş stratejileri arasında (konvansiyonel, gerilla ve terörizm) etkili bir şekilde tercih değişikliği yapabilecek bir kapasiteye sahiptir. Ashour'un bir diğer hipotezi ise IŞİD'in mezkûr savaş stratejileri ile yaratıcı taktikleri birleştirerek uygulayabilmesidir. Yazar hipotezini üzerine kurduğu IŞİD örgütünün dört farklı ülkedeki savaşlarını incelediği eserde ilk bölümde inceleyeceği vakalara dair bilgiler vermiş, vaka seçiminin de sebeplerinin altını çizmiştir. Ninova, Musul, Rakka, Deyrezzor, Derne, Sirte ve Kuzey Sina dâhil olmak üzere dört ülkeden toplam yedi vilayette gerçekleşen 17 çatışmayı tahlil eden Ashour çalışma için seçilen cephelerin seçim nedeni olarak IŞİD için “stratejik öneme haiz olmak” veya “taktiksel ve operasyonel kapasitenin bir yansıması olarak” savaş yatırımlarının fazla olması faktörlerini işaret etmiştir. Yazar kaynak seçiminde ise geniş bir yelpazede kaynaktan faydalanmıştır. Örgüt ve faaliyetlerine dair raporlar, makaleler ve kitaplara ek olarak örgüt ile savaşta rol almış veya şahitliği bulunan figürler ile mülakatlar, örgütün kendi resmi medya organlarınca yayınlanan içerikler ve örgüte karşı savaşta cephede yer almış askerî koalisyonlarca yayınlanan açıklama ve bilgi notları yazarın başvurduğu kaynaklardır.

İkinci bölüm ile birlikte vaka cephelere geçen yazar bu bölümde Irak'taki IŞİD varlığı ve eylemlerini ele almıştır. Örgütün Irak işgalinin başından 2014'e kadar geçen süredeki yapısal değişim sürecini ve askerî kapasite inşasını ele alan Ashour devamında ise 2014-2016 arasında sürmüş olan Felluce savaşlarına odaklanmıştır. Müteakip alt başlıklarda 2014-2017 Musul savaşları ve 2015-2016 Ramadi savaşları ele alınmıştır. Yazar bu savaşları IŞİD'in çatışma esnasındaki rolüne göre "saldıran" ve "savunan" dönemler olarak ikiye ayırarak tahlil etmiştir. Ashour, Musul savaşında IŞİD'in izlediği yolu taktiksel inovasyonlar ve strateji değişimi olarak özetlerken Felluce savaşını "taktik değişimi", Ramadi savaşını ise "tünellerin kullanımı" üzerinden tahlil etmiştir. Bu tahlillerinde örgütün söz konusu cephelerde kullandığı el yapımı patlayıcılar (EYP), topçu ateşi, intihar saldırıları, suikastlar, bombalı araç saldırıları, tüneller gibi pek çok taktik aracının listelendiği data setler kullanarak cepheler arasındaki taktiksel tercih değişimini somut şekilde ortaya koymuştur.

Üçüncü bölümde IŞİD'in Suriye'deki savaşlarını ele alan Ashour yine kısa bir tarihi arka plan anlatımıyla bölüme başlamıştır. Girişte Nusra Cephesi'nin Suriye'de eylemlerine başlaması, Nusra Cephesi ile IŞİD'in yaşadığı ayrışma ve nihai olarak IŞİD'in Suriye'de ortaya çıkışı ve güç inşasını ele almıştır. Suriye'deki çatışmalara dair data setlerinde Rakka, Deyrezzor ve diğer vilayetlerdeki IŞİD savaş stratejisine dair veriler kullanılırken Rakka savaşları (2013-2017) detaylı bir şekilde incelenen tek Suriye içi cephe olmuştur. Yazar örgütün insansız hava araçları, zırhlı birlikler ve istihbarat araçlarını kullanımına yoğunlaşarak hipotezinde vurguladığı yaratıcı taktik kullanımının altını doldurmuştur. Buna karşın özellikle koalisyon ile savaş devamında çöl bölgelerine sıçrayan çatışma süreci dolayısıyla Deyrezzor cephesinin yeteri kadar detaylı tahlil edilmemesi bir eksiklik olarak nitelendirilebilir.

Dördüncü bölümde IŞİD'in Libya savaşları ele alınmıştır. Örgütün Libya'da filizlenmesi ve takip eden dönemde bilhassa Irak ve Suriye cephelerinden tecrübeli veteran teröristlerin katkılarıyla askerî kapasitesini inşa etme sürecinin ele alınmasının ardından yazar Derne (2015-2016) ve Sirte (2015-2016) cephelerini yine kullanılan taktikler ve örgütün cephelerdeki stratejileri üzerinden tahlil etmiştir.

Beşinci bölümde ise Mısır'daki IŞİD cephelerini tahlil eden yazarın anlatım süreci yine tarihi arka plan anlatımı ile başlamakla birlikte Mısır'daki çatışma Suriye, Libya ve Irak'takinin aksine bir iç savaş veya yoğun bir otorite boşluğu ortamında gerçekleşmediği için takip eden tahlil kısımları da farklılık göstermiştir. Diğer üç örneğin aksine bahsi geçen çatışma döneminde

Mısır savaş durumu olmayan ve iç güvenlik konusunda da otorite karmaşası yaşanmayan bir ülke konumundadır. Lakin Kuzey Sina bölgesi tarihi olarak güvenlik otoritesinin daha az hissedildiği ve muhtelif illegal yapılanmaların dönem dönem ortaya çıkabildiği bir havzaydı. IŞİD'in Mısır'da ortaya çıkışı 2010'ların başında bölgede ortaya çıkan Ensar Beyt'ül Makdis grubunun süreç içerisinde IŞİD'e biat yoluyla bağlanması ile gerçekleşmiştir. Örgütün Mısır güvenlik güçlerine karşı gerçekleştirdiği büyük çaplı eylemler dahi Irak, Suriye ve Libya'daki örnek vakalardaki alan hakimiyeti ve gerilla eylemleri melezi bir stratejiden ziyade tamamen teröre dayanmış gerilla eylemleri olarak gözükmektedir. Bu sebeple Mısır'daki IŞİD çatışma süreci ve yöntemleri içinde bulunduğu ülkenin şartları ve örgütün bölgedeki kurucu unsurlarından kaynaklı olarak diğer üç vaka ile farklılık göstermektedir. Vakaların farklılık göstermesi karşılaştırmalı tahlil içeren bu analizi zenginleştirmiştir.

Sonuç bölümünde ele alınan vakalar üzerinden IŞİD'in savunan veya saldıran taraf olduğunda, kazanan ya da kaybeden taraf olduğunda taktik ve stratejilerinde yaşanan değişimler ve süreklilikler ele alınmıştır. Çalışma devlet dışı aktörler çalışmalarını literatürüne devlet dışı aktörün askerî kapasite inşası, taktik ve stratejik esnekliği ve çatışmaların bu aktörler üzerindeki dönüştürücü etkisini örnek vakalar üzerinden göstererek zengin bir katkıda bulunmaktadır. Ayrıca devlet dışı aktörlerin sahip oldukları etkiyi sosyo ekonomik dinamikler ve çatışma yaşanan ülkenin siyasi dengelerinin haricinde devlet dışı aktörün askerî ve teknolojik kapasitesi üzerinden okuyarak bir aktör olarak devlet dışı aktörlerin özgül ağırlığına vurgu yapan bir başka eser olmuştur.